

AZ ÜGYVÉDI IRODÁK ÉS A VASÁRNAPI MUNKASZÜNET ESETE

PAPP VIKTOR

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

PAPP VIKTOR

TUDOMÁNYOS SEGÉDMUNKATÁRS

ELTE TATK-BTK

PROFESSIONALIZÁCIÓ-TÖRTÉNETI

KUTATÓCSOPORT

PAPP.VIKTOR@TATK.ELTE.HU

2023. április 10.

Nagy Konstantin római császár rendelete, illetve a niceai zsinat már a Kr. u. 4. század elején előírta a keresztény vallásúaknak az Úr napjának megtartását, a vasárnapi munka szüneteltetését. Ugyanígy Szent István, valamint Szent László királyunk törvénykönyveiben is szerepelt a vasárnapi munka tilalma, hagyománya tehát régi időkből eredeztethető. Az újkori gazdaságok azonban merően új igényeket támasztottak a munkavállalókkal szemben, ami miatt ismét felmerült a vasárnapi munkaszünet kérdése.

Mikor kapott szélesebb nyilvánosságot ez a gondolat? A kérdés szorosan összekapcsolódott a munkáskérdéssel, a szocialista mozgalmakkal. A magyar munkajog mindazonáltal a 19. század második felében is a liberális szabályokat érvényesítette, a munkaadó

és a munkavállaló közötti kapcsolatot a magánszféra viszonyaként definiálta, az ipartörvények ennél fogva nem rendelkeztek a kötelező pihenőidőről.¹

Az istentiszteletek zavartalanlását már az 1860-as évek végétől garantálta a jogalkotó, a szakmák esetében ugyancsak ekkortól mutatkozott társadalmi igény a heti pihenőnapra.² Ugyan a Képviselőház 1884-ben határozatban szólította fel a kormányt a vasárnapi munkaszünet törvény általi biztosítására, az végül csak 1891-ben fogadta el a vasárnapi munkaszünetről, illetve a baleset- és megbízottítás bevezetéséről szóló törvényjavaslatokat.³ A törvény megalkotásában elévülhetetlen érdemei voltak Baross Gábor kereskedelemügyi miniszternek, mint ahogy a végrehajtási rendeletek is az ő neve alatt láttak napvilágot. A kötelező vasárnapi munkaszünetet végül 1891. április 9-én szentesítette az uralkodó, életbe pedig 1891. július 15-én lépett. A munkaszünet kizárólag az ipari és – részben – a kereskedelmi szektorra vonatkozott, hiszen a leginkább terhelt ipari és kereskedelmi alkalmazottak helyzetén kívántak javítani a pihenőidő és a kulturális fogyasztás idejének megteremtésével.⁴

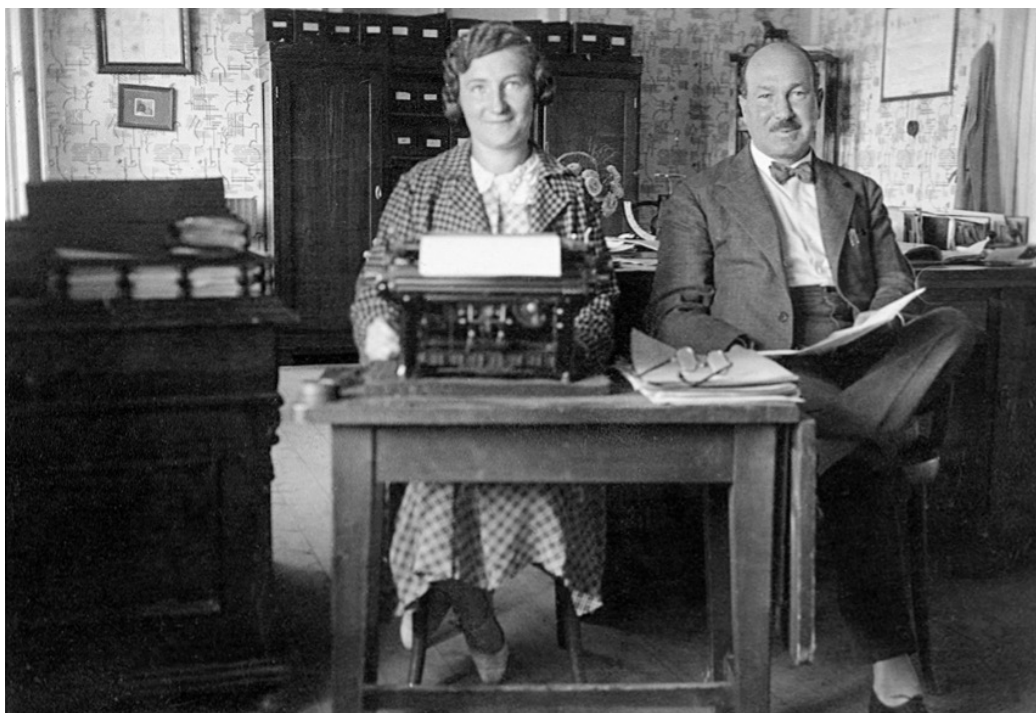
Miképp kapcsolódnak a szellemi munkát végző ügyvédek és ügyvédjelöltek ehhez a kérdéshez? A válasz természetesen abban rejlik, hogy az ügyvédek, de még inkább az ügyvédjelöltek az ipari szektorhoz hasonlóan igényt tartottak a heti egy pihenőnapra. Az első, ügyvédi

berkekből származó észrevétel 1886-ban született meg az *Ügyvédek Lapja* hasábjain. Az M. I. monogram mögé rejtőző olvasó szerkesztőségnek beküldött levelében azt sérelmezte, hogy még a júliusi és az augusztusi hónapokban sincs lehetősége az ügyvédi irodákban dolgozóknak pihenni, szórakozni vagy kirándulni, mivel a vasárnapi napok nagy részét kénytelenek irodai munkával tölteni.⁵

Jelentősebb támogatást a vasárnapi ügyvédi irodai szünnap gondolata az 1891. évi jogi szabályozás után kapott. A dualizmus időszaka alatt a magyar ügyvédek folyamatosan nyomon követték az osztrák ügyvédségen belüli változásokat, így arról is értesültek, hogy az osztrák igazságügyi kormányzat 1896-ban kérdést intézett a bécsi kamarához a vasárnapi pihenőnap tárgyában. Bár a bécsi kamara kezdetben ellenezte az irodák bezárását, 1896 végétől – döntően az irodákban dolgozó ügyvédsegédek és ügyvédjelöltek nyomására – a kamara határozatban foglalt állást a bécsi ügyvédi irodák vasárnapi zárva tartása mellett.⁶

Nyilvánvaló, hogy az ügyvédi irodákban egészen más jellegű munka folyt, mint a jogi sajtóban sokszor hivatkozási alapként szereplő iparosműhelyekben vagy kereskedelmi egységekben. Hiszen ebben a korban az igazságszolgáltatásban sem létezett pihenőnap, és ahogy a jogászok fogalmaztak, a „bűnözők és mulatozók vasárnap sem pihentek”. Az idézések és kihallgatások

megkövetelték a jogvédők jelenlétét, ráadásul az ügyvédi irodákban még akkor sem lehetett volna vasárnaponként általánosan munkaszünetet hirdetni, ha a bíróságok nem működtek volna a hét utolsó napjain,⁷ mivel „a munkás nép nagy része, épen mivel hét-köznapi a kenyérkereseti munka akadályozza, leginkább vasárnap megy föl az ügyvédhez.”⁸

A következő fordulópontra az ügyvédi irodák vasárnapi bezárásával kapcsolatban akkor érkezett el, amikor a budapesti ügyvédjelöltek kérvénnyel fordultak a kormányhoz. Kezdeményezésük azonban nem csak célt tévesztett, de jogász körökben még megdöbbenésre is okot adott. A kérvényt ugyanis Láng Lajos kereskedelmi miniszterhez nyújtották be, bízva abban, hogy az 1891. évi XIII. törvény-cikk értelmében a miniszter elrendeli majd az irodák munkabeszüntetését a hét

utolsó napjaira vonatkozóan. Azáltal, hogy a gyakran már jogi doktorátussal is rendelkező jelöltek nem a jogászok ügyeiben illetékes miniszterhez fordultak, az ügyvédi karban kételyeket ébresztettek felkészültségüket és szakmai jártasságukat illetően.⁹ Áttörésre azonban sem ekkor, sem néhány évvel később nem került sor, amikor is az irodákban egyre nagyobb számban dolgozó nők érdekképviseleti szervezete, a Női Országos Tisztviselőegyesület fordult az igazságügyi miniszterhez.¹⁰

Látványos előrelépés végül 1908-ban következett be, igaz, nem egy, régóta várt kormányzati döntés tett pontot az ügy végére. A budapesti ügyvédi kamara rendkívüli közgyűlése ebben az évben ugyanis olyan indítványt fogadott el, mely kamarai határozatban mondatta ki: a kamara területén működő irodáktól elvárják a jövőben,

hogy személyzetüknek engedélyezzék a teljes vasárnapi munkaszünetet.¹¹ Az ügyvédek tehát továbbra is fogadhattak megbízókat az Úr napján, az ügyvédjelöltek, írnokok, gépirók korlátlan vasárnapi munkavégzése – legalábbis Budapesten – a végéhez ért. Mindazonáltal országos szintű rendelkezés még a világháború előtti években sem született, a vasárnapi, illetve a szombati munkavégzési szünetet csak egy későbbi kor hozta el az ügyvédi (közjegyzői) irodák számára.

Hivatkozások:

¹ BÓDY Zsombor: A munkaviszony a kereskedelemben és iparban a századforduló Magyarországon a joggyakorlat tükrében. In Sasfi Csaba (szerk.): Régi témák, mai kérdések a mentáltörténetben. Esztergom, KEMÖL, 2000. 219-220. p.; PREPUK Anikó: Egy szociális törvény a rendeletalkotás

útvesztőiben: a vasárnapi munkaszünet bevezetése Magyarországon. Történelmi Szemle, 2011. 2. sz. 187. p.
² ÜDÖSSHY János: A vasárnapi munkaszünet és üzletnyitás. Magyar Ipar. Anyagi Érdekeink, 1869. 39. sz. 309. p.
³ PREPUK, 2011. 190-192. p.
⁴ NAGY István: A vasárnapi munkaszünet. Néptanítók Lapja, 1892. 1. sz. 2. p.
⁵ dr. M. I.: Vasárnapi munkaszünet az ügyvédi irodákban. Ügyvédek Lapja, 1886. 28. sz. 7. p.
⁶ Vasárnapi munkaszünet az ügyvédi irodákban. Ügyvédek Lapja, 1896. 25. sz. 7. p.; Vasárnapi munkaszünet az ügyvédi irodákban. Ügyvédek Lapja, 1896. 46. sz. 7. p. A kérdés természetesen ezzel nem jutott nyugvópontra, egy évtizeddel később még mindig sok körülmény nem volt tisztázott. Lásd Vasárnapi munkaszünet a bécsi ügyvédi irodákban. Ügyvédek Lapja, 1905. 45. sz. 8. p.
⁷ Bíróságok vasárnapi munkaszünete. Ügyvédek Lapja, 1900. 10. sz. 2. p.
⁸ Vasárnapi munkaszünet az ügyvédi irodákban. Ügyvédek Lapja, 1896. 48. sz. 1-2. p.
⁹ Ügyvédek vasárnapja. Ügyvédek Lapja, 1903. 31. sz. 1. p.; Ügyvédjelöltek és a vasárnapi munkaszünet. Ügyvédek Lapja, 1903. 39. sz. 8. p.
¹⁰ Vasárnapi munkaszünet az ügyvédi és közjegyzői irodákban. Ügyvédek Lapja, 1904. 5. sz. 7-8. p.
¹¹ Vasárnapi munkaszünet. Ügyvédek Lapja, 1908. 21. sz. 8. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Karikatúra az ügyvédjelöltekről és joghallgatókról. Forrás: Borsszem Jankó, 1899. 23. sz. 11.
 2. oldal: Ügyvédi iroda 1936-ban (Dombóvár) Forrás: Fortepan / Erky-Nagy Tibor